

УДК 616.248–085(047.5)

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ БОРОТЬБИ З АСТМОЮ: ЧУДОВИЙ ПРИВІД АКТИВІЗУВАТИ ЗУСИЛЛЯ

А. Є. Богомолів¹, С. В. Зайков², Г. Л. Гуменюк²

¹Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова,

²Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика

Резюме. Бронхіальна астма належить до найбільш поширеного неінфекційного захворювання, від якого страждає більш 300 млн. жителів різних країн світу. У статті описується міжнародна ініціатива Відкритого Доступу до наукової інформації та пошукові системи її отримання. Наведені спеціалізовані Інтернет-ресурси дозволяють українським лікарям безпосередньо і оперативно працювати, а також залучають свіжу медичну інформацію з сучасною доказовою базою не витрачаючи при цьому багато часу та фінансових ресурсів.

Ключові слова: бронхіальна астма, наукова інформація, відкритий доступ, пошук.

А. Є. Богомолів

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова

Канд. мед. наук, доцент

Україна, 21000, м. Вінниця, вул. Пирогова, 56, e-mail: art.bogomolov@gmail.com

Астма та Алергія, 2019, № 2, С. 5–9.

WORLD ASTHMA DAY: A MIRACLE REASON TO ACTIVATE EFFORTS

A. E. Bogomolov, S. V. Zaikov, G. L. Gumeniuk

Abstract. Bronchial asthma is among the most common noncommunicable diseases, which affects more than 300 million people around the world. The article describes the international initiative Open Access to scientific information and search engines to obtain it. These specialized Internet resources allow Ukrainian doctors to immediately and quickly receive up-to-date medical information in the workplace with a modern evidence base, without spending a lot of time and financial resources.

Key words: bronchial asthma, scientific information, open access, search.

Artemii Ye. Bogomolov

Candidate of medical science, associate professor

National Pirogov memorial medical university

Ukraine, 21000, Vinnytsya, Pirogova str., 56, e-mail: art.bogomolov@gmail.com

Asthma and Allergy, 2019, 2, P. 5–9.

ВСЕМИРНИЙ ДЕНЬ БОРЬБЫ С АСТМОЙ: ЧУДЕСНЫЙ ПОВОД АКТИВИЗИРОВАТЬ УСИЛИЯ А. Е. Богомолов, С. В. Зайков, Г. Л. Гуменюк

Резюме. Бронхиальная астма относится к наиболее распространенным неинфекционным заболеваниям, от которого страдает более 300 млн жителей различных стран мира. В статье описана международная инициатива Открытого Доступа к научной информации и поисковые системы ее получения. Приведенные специализированные Интернет-ресурсы позволяют украинским врачам непосредственно и оперативно на рабочем месте получать самую свежую медицинскую информацию с современной доказательной базой, не затрачивая при этом много времени и финансовых ресурсов.

Ключевые слова: бронхиальная астма, научная информация, открытый доступ, поиск.

А. Е. Богомолов
Винницкий национальный медицинский университет им. Н.И. Пирогова
Канд. мед. наук, доцент
Украина, 21000, г. Винница, ул. Пирогова, 56, e-mail: art.bogomolov@gmail.com
Астма та Алергія, 2019, № 2, С. 5–9.

За ініціативою Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) з 1998 року щорічно у перший вівторок травня відзначається Всесвітній день боротьби із астмою — одним із найбільш серйозних хронічних захворювань світу. Дата заходу обрана не випадково, адже саме у цей день відбулись перші збори Всесвітньої наради по бронхіальній астмі (*World Asthma Meeting*) у Барселоні (Іспанія). Ініціаторами заходу, покликаною привернути увагу громадськості до цього серйозного захворювання і підвищити обізнаність про бронхіальну астму (БА) серед пацієнтів і медпрацівників, виступають Глобальна ініціатива з астми (*Global Initiative for Asthma, GINA*, www.ginasthma.org), яка відзначає цього року 50-річчя, і Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) [5]. Щороку організатори присвячують особливу активність в рамках даної акції певній темі. Головний меседж Всесвітнього дня боротьби з бронхіальною астмою у 2019 році — **STOP for asthma** («Зупинити астму»). План дій відображено у слові STOP, де S означає *Symptom evaluation* (оцінка симптомів), T — *Test response* (підтвердження тестами), O — *Observe and assess* (спостереження і контроль), P — *Proceed to adjust treatment* (підбір оптимального лікування).

Слід відзначити, що серед усіх хворих на алергічні захворювання (АЗ) 300 млн осіб страждають на бронхіальну астму (БА), 400 млн – на алергічний риніт (АР), 250 млн – на харчову алергію та близько 500 млн – на різноманітні алергічні реакції до лікарських препаратів [1]. Проблему погіршує й те, що частина людей з АЗ мають декілька форм алергії одночасно. За даними ЕААСІ, при збереженні тенденцій до поширення вказаної патології через 15 років більше половини населення Європи матиме прояви алергічної патології. АЗ для охорони здоров'я набули статусу проблеми пандемічного масштабу, адже вже зараз кількість таких пацієнтів

в Європі становить близько 150 млн осіб при прогнозах на наступне десятиріччя на рівні понад 250 млн осіб [5].

Найбільш розповсюдженими АЗ дихальних шляхів є алергічна БА та АР, які можуть спостерігатись як окремо, так і разом у однієї особи (що часто називають терміном «респіраторна алергія»). Численними науковими дослідженнями доведено, що БА різко знижує якість життя не тільки пацієнтів, а й членів їх родин. Особи з даною патологією знаходяться у вкрай несприятливих умовах: захворювання впливає на особистісний розвиток, кар'єру та спосіб життя. Найбільший вплив БА на якість життя все ж відзначається у таких категорій осіб, як діти та молоді дорослі люди. Так, у нещодавно опублікованому Silva та співавт. метааналізі даних 15 кількісних досліджень якості життя дітей з БА, що були проведені у 1994–2013 рр., вказано, що такі діти мають не тільки достовірно нижчу загальну якість життя, а й знижені показники фізичної, психічної та соціальної активності порівняно зі здоровими однолітками. Крім того, БА у дітей зумовлює і знижену фізичну спроможність у батьків.

Беручи до уваги Наказ МОЗ України №446 від 22.02.2019 року «Про деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів», метою даної статті є інформування лікарської спільноти щодо організацій, професійних товариств, що формують джерела професійного розвитку з тематики бронхіальної астми (наукові дослідження, протоколи, новачі діагностики та лікування, міжнародні гайдлайни і ін.). Співробітниками ДУ «Національний інститут фізичної та пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України» та Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика [2, 3] раніше вже наводилися дані щодо спеціалізованих медичних електронних ресурсів, якими можуть користуватися пульмонологи, алергологи, імунологи та фізіатри,

але така інформація потребує постійного оновлення, що й стало метою даної публікації.

ERS — European Respiratory Society (<http://www.ersnet.org>). Європейське респіраторне товариство є некомерційною міжнародною організацією, яка об'єднує близько 20 тисяч фахівців в галузі респіраторної медицини країн Західної та Східної Європи. Основне завдання товариства — це координація зусиль, заохочення ініціативи і стимулювання активності своїх членів за допомогою обміну науковою інформацією, а також підтримки їх інтересів урядами, спонсорськими організаціями і політичними партіями. На сайті ERS є посилання на журнали, що видаються цією організацією:

- *The European Respiratory Journal* (<http://erj.ersjournals.com/>) — офіційний журнал суспільства. Статті за останні 24 місяці — платні;
- *The European Respiratory Review* (<http://err.ersjournals.com/>) — журнал відкритого доступу, в якому публікуються оглядові статті з тематики хвороб органів дихання;
- *The European Respiratory Monograph* (<http://erm.ersjournals.com/>) — щоквартальне видання. Доступ для членів Європейського респіраторного товариства — безкоштовний.

На сторінках сайту також розміщена величезна кількість інформації по керівництвам ведення пацієнтів, освітнім програмам, школам та щорічним конгресам товариства та ін.

Міжнародна програма **GINA — Global Initiative for Asthma** (<http://www.ginasthma.com/>). Глобальна стратегія по лікуванню і профілактиці астми була створена в 1995 році під егідою Національного інституту серця, легенів і крові (*National Heart Lung and Blood Institute — NHLBI*) і Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Здійснює підготовку посібників для лікарів, ґрунтуючись на доказовій медицині. Це дозволяє критично оцінювати достовірність і можливість застосування даних, отриманих в ході рандомізованих контрольованих випробувань, з метою створення клінічної бази для діагностики, лікування і прогнозу захворювання. Розробка клінічних рекомендацій проходить в відповідно до процедури, встановленої декількома міжнародними і національними організаціями, включаючи ВООЗ, *National Institutes of Health*, *Scottish Intercollegiate Guideline Network* (<http://www.sign.ac.uk/>), *Agence Nationale d'Accreditation et d'Evaluation en Sante* (<http://www.anaes.fr>). Рекомендації удосконалюються, виходячи з сучасних знань про патогенез бронхіальної астми і обґрунтованості терапевтичних втручань. Концепція бронхіальної астми знаходиться в безперервному розвитку, що вимагає регулярного перегляду існуючих керівництв, яке здійснюється останніми роками щорічно.

Європейська академія алергії та клінічної імунології (EAACI) — це асоціація лікарів-клініцистів, дослідників і фахівців-медиків, які займаються покращенням здоров'я людей, які стражда-

ють алергічними захворюваннями (www.eaaci.org). З більш ніж 11 000 членів з 124 країн і понад 50 національних асоціацій з алергії, EAACI є основним джерелом досвіду в Європі з усіх аспектів діагностики та лікування АЗ та інших імунопатологічних захворювань.

Алергічні та імунологічні захворювання (такі як астма, риніт, екзема та професійна алергія, алергія на харчові продукти та лікарські засоби, важкі анафілактичні реакції, аутоімунні порушення та імунодефіцити) являють собою хронічні або небезпечні для життя хвороби і є причиною глобального занепокоєння. З моменту свого створення в 1956 році у Флоренції, місія EAACI полягає в тому, щоб забезпечити найбільш ефективну платформу для наукової комунікації та освіти в області алергії та імунології, зрештою прагнучи полегшити життя пацієнтів, які страждають цими захворюваннями. Основними завданнями EAACI є:

- сприяння базовим і клінічним дослідженням;
- збір, оцінка та поширення наукової інформації;
- функціонування як наукового довідкового органу для інших наукових, медичних і політичних організацій;
- заохочення та забезпечення навчання та безперервної освіти;
- сприяння догляду за пацієнтами в цій важливій галузі медицини.

Щорічний Конгрес EAACI є подією, яка щорічно проводиться в різних країнах Європи та збирає 8–10 тисяч делегатів; подією, яку науковці та практичні лікарі з різних куточків світу з нетерпінням очікують для презентації досліджень або поповнення скарбнички знань останніми досягненнями галузі. Особливо приємним є той факт, що з кожним роком зростає представництво нашої країни на Конгресі, причому не тільки як делегатів, але й як спікерів на різних сесіях форуму. Так, цього року в рамках Конгресу прийняли участь провідні алергологи, імунологи та пульмонологи України. Їх доповіді були побудовані на матеріалах досліджень, які проводилися авторами з різних регіонів нашої країни. Так, авторами цієї статті було представлено спільне дослідження науковців Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика та ДУ «Національного інститут фтизіатрії та пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України» на теми «Бронхіальна астма та туберкульоз як коморбідні захворювання», «Гіперчутливість до антимікобактеріальних препаратів у хворих на туберкульоз легень». Можна сподіватися, що потужність наукових розробок у галузі алергології, імунології, пульмонології та фтизіатрії в Україні дасть надію на те, що в майбутньому наші досвідчені та молоді фахівці продовжать вигравати гранти на участь у Конгресі EAACI та призи за найкращі наукові дослідження.

З сайту EAACI організований доступ до трьох основних друкованих видань Академії:

- журналу «Allergy» (<https://www.allergyjournal.org/>) — одного із світових лідерів тематичних видань з питань алергічних захворювань;
- журналу «Pediatric Allergy and Immunology» — (<https://onlinelibrary.wiley.com/journal/13993038>), який висвітлює проблеми алергології та імунології дитячого віку;
- журналу *Clinical and Translational Allergy (CTA)* (<https://ctajournal.biomedcentral.com/>), який приймає наукові статті та огляди в області алергії як в теоретичних, так і в клінічних дослідженнях, і прагне забезпечити дуже швидкий і чесний процес експертної оцінки.

ACAAI — American College of Allergy, Asthma and Immunology (<http://www.acaai.org/>). Організація створена в 1942 році і налічує понад 6000 членів. Члени організації — лікарі-фахівці в області лікування бронхіальної астми, алергічних захворювань та імунологічних порушень.

Ініціатива Алергічний риніт та його вплив на бронхіальну астму — ARIA (<http://www.aria.org/>) створена спільно з ВООЗ. Розроблений в рамках цієї ініціативи документ відбиває сучасний стан проблеми діагностики та лікування БА і АР, а також є як фундаментальним, так і кишеньковим керівництвом як для фахівців, так і для лікарів загальної практики. Даний посібник періодично оновлюється і перевидається. Його завданнями є:

- поліпшення знання клініцистів про АР;
- висвітлення впливу АР на БА;
- нові підходи до діагностики та лікування вказаних захворювань, що засновані на принципах доказової медицини;
- впровадження ступеневої підходу в лікуванні даних захворювань.

ATS — American Thoracic Society (<http://www.thoracic.org>). Історія створення цього товариства бере свій початок в 1905 році, коли невелика група лікарів вирішила, що поліпшити лікування хворих на туберкульоз можна шляхом обміну своїм досвідом. В даний час організація налічує 15 тисяч членів, вона є провідною міжнародною асоціацією, яка сприяє розповсюдженню наукових знань в області хвороб органів дихання за допомогою видаваних нею журналів:

- *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine* (<http://ajrccm.atsjournals.org/>);
- *Proceeding of the American Thoracic Society* (<http://pats.atsjournals.org/>);
- *American Journal of Respiratory Cell and Molecular Biology* (<http://ajrcmb.atsjournals.org>).

Повні тексти статей цих журналів доступні через 12 місяців після публікації, а статті за поточний рік можна отримати, оформивши підписку на вказані видання.

ACCP — American College of Chest Physicians (<http://www.chestnet.org/accp/>). Американська колегія пульмонологів є організацією, що складається з лікарів і фахівців в області медицини грудної клітки, яка включає в себе пульмонологію, торакальну

хірургію і медицину критичних станів. Видає журнал *Chest* (<http://chestjournal.chestpubs.org/>). Повнотекстові статті на сайті доступні через 12 місяців після публікації. Вартість передплати журналу на рік перевищує 300 доларів.

Національний профільний електронний ресурс, добре знайомий українським пульмонологом, алергологом і фтизіатром — сайт **Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф. Г. Яновського НАМН України»** (<http://www.ifp.kiev.ua>). Серед 3,5 тисячі сторінок і документів на цьому сайті фахівці можуть знайти багато корисної інформації. Це електронні статті, раніше ніде не публікувалися, реферати виконаних науково-дослідних робіт, посібники для лікарів, методичні рекомендації, інформаційні листи, нововведення, опис патентів, інформація для здобувачів наукового ступеня і багато іншого. На сайті публікуються електронні версії трьох науково-медичних журналів:

- *Український пульмонологічний журнал* (<http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/upj.htm>), видається регулярно, 4 номери на рік;
- *Астма та алергія* (http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/aa_ukr.htm), видається регулярно, 4 номери в рік;
- *Infusion & chemotherapy* (www.incure.info/journal/, <http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/upj.htm>), видається регулярно, 4 номери на рік.

Зокрема, вказані видання практикують політику відкритого доступу до опублікованих матеріалів, підтримуючи поширення наукової інформації та обміну знаннями задля глобального суспільного прогресу. Журнали безоплатно розміщують електронні копії друкованих видань на офіційному сайті Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф. Г. Яновського НАМН України». При цьому користувачі мають повну можливість вільно і безкоштовно читати, завантажувати, копіювати та розповсюджувати контент з навчальної та науковою метою, але з обов'язковим зазначенням авторства публікацій.

Проблемами діагностики та лікування БА та інших алергічних захворювань в Україні займаються члени Асоціації спеціалістів з проблем бронхіальної астми та алергії України та Асоціації алергологів України.

Асоціація спеціалістів з проблем бронхіальної астми та алергії України — громадська неприбуткова організація, що створена в 2001 році як об'єднання фахівців в галузі алергології та пульмонології.

Асоціація алергологів України (<http://aalu.org.ua>) — громадська неприбуткова організація, що створена в 2006 році як об'єднання спеціалістів в галузі алергології, нараховує близько 350 членів, входить до Всесвітньої організації з алергії (*World Allergy Organization — WAO*), членами якої є понад 90 регіональних і національних товариств алергологів і клінічних імунологів з усього світу. На сайті

асоціації розміщені проекти наказів, новації алергології, інформація щодо проведення наукових форумів та інше.

Таким чином, Всесвітній день боротьби проти астми був заснований за рішенням ВООЗ, а основним його завданням було і є поліпшення обізнаності лікарів, пацієнтів та населення про це захворювання, привертання уваги громадськості до вирішення проблем, пов'язаних з астмою, і підвищення якості медичної допомоги пацієнтам з астмою. БА — проблема світового значення, оскільки це одне з найбільш поширених хро-

нічних захворювань у світі. Астма на сьогодні не може бути вилікувана повністю. Проте належне інформування медичної спільноти та громадськості про заходи профілактики, своєчасна діагностика і терапія можуть допомогти хворим контролювати перебіг астми і жити повноцінним життям. Вказані вище спеціалізовані Інтернет-ресурси дозволяють українським лікарям безпосередньо і оперативно на робочому місці отримувати саму свіжу медичну інформацію з сучасною доказовою базою, не витрачаючи при цьому багато часу та фінансових ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фещенко Ю.І., Бойко Д.М., Гаврисюк В.К. та ін. Бронхіальна астма. Адапована клінічна настанова, заснована на доказах. К.: Національна академія медичних наук України, 2019. 114с.
2. Юхимець В.А., Рагузіна Т.Б., Гуменюк Г.Л. Медицинские электронные ресурсы. Астма та алергія. 2011. № 1. С. 62–65.
3. Юхимець В.А., Рагузіна Т.Б., Гуменюк Г.Л. Специализированные медицинские электронные ресурсы. Астма та алергія. 2011. № 2. С. 69–73.
4. Agache I., Akdis S.A., Chivato T. et al. EAACI White Paper in Research, Innovation and Quality Care, 2018. 152p.
5. GINA: Global Strategy For Asthma Management And Prevention. Update 2018. <https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2018/04/wms-GINA-2018-report-V1.3-002.pdf>. (Last accessed 07.06.2019).

REFERENCES

1. Feshchenko YuI, Boyko DM, Havrysiuk VK, et al. Bronkhial'na astma. Adaptovana klinichna nastanova, zasnovana na dokazakh (Bronchial asthma. Adapted clinical guideline based on evidence.). K.: Natsional'na akademiya medychnykh nauk Ukrainy; 2019. 114s.
2. Yukhimets VA, Raguzina TB, Gumeniuk GL. Meditsynskiy elektronnyy resursy (Medical electronic resources). Asthma ta allergia. 2011;1:62–65.
3. Yukhimets VA, Raguzina TB, Gumeniuk GL. Spetsializirovannyye meditsynskiy elektronnyy resursy (Specialized medical electronic resources). Asthma ta allergia.2011;2:69–73.
4. Agache I, Akdis SA, Chivato T, et al. EAACI White Paper in Research, Innovation and Quality Care; 2018. 152p.
5. GINA: Global Strategy For Asthma Management And Prevention. Update 2018. <https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2018/04/wms-GINA-2018-report-V1.3-002.pdf>. (Last accessed 07.06.2019).

Надійшла до редакції: 18.06.2019

Після рецензування: 20.06.2019

Богомолов А. Є.

ORCID iD

<http://orcid.org/0000-0002-5336-4858>

Зайков С. В.

ORCID iD

<http://orcid.org/0000-0002-9276-0490>

Гуменюк Г. Л.

ORCID iD

<http://orcid.org/0000-0001-8160-7856>